

Dinleme Becerisinin Eğitimi Üzerine Yapılan Lisansüstü Tezlerin Değerlendirilmesi

*Yusuf Doğan**
*Hüseyin Özçakmak***

Özet

Dinleme eğitimi konusunda 1998-2013 yılları arasında yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin ele alındığı bu çalışmada tezler; yapıldığı yıl, üniversite ve enstitü, tür, hedef kitle ve konu değişkenlerine göre değerlendirilmiştir. Çalışmada meta-analiz yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın verileri, Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından kavram ve anabilim dalı düzeyinde tarama yapılarak elde edilmiştir. Kavram taramasında, “Türkçe, dinle, anla, işit, duy”; anabilim dalı taraması ise, “Türkçe, Türkçe Eğitimi, Türkçenin Eğitimi ve Öğretimi, Yabancı Dil Olarak Türkçe, Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi” anahtar kelimeleri kullanılmıştır. Taramalar sonucunda dinleme eğitimi alanında 10’u doktora 39’u yüksek lisans olmak üzere 49 çalışmanın yapıldığı, en çok tezin enstitü bazında sosyal bilimler enstitüsünde (f=24), üniversite bazında ise Gazi Üniversitesinde (f=10) yapıldığı belirlenmiştir. Ayrıca yapılan tezlerin hedef kitle bakımından en fazla ilköğretim ikinci kademe, konu bakımından ise en çok “öğretim yaklaşım, strateji, yöntem ve teknikleri”ne (f=23) yöneldiği bulgusuna ulaşılmıştır. Sonuçta, sayısı giderek artmasına rağmen, anlama becerilerinden okuma üzerine yapılan çalışmalarla karşılaştırıldığında dinleme becerisiyle ilgili çalışmaların yeterli olmadığı ve dinleme becerisinin ihmal edilmişliğinin devam ettiği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Dinleme becerisi, Türkçe eğitimi, Lisansüstü tezler, Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Evaluation of the Graduate Theses Performed on Listening Skills’ Education

Abstract

In this study, master and doctoral theses prepared in the field of listening education between the years of 1998-2013 were evaluated according to university, institute, published year, type, target group and subject variables. Meta-analysis method was used in this study. Data of the study were derived from the Turkish Council of Higher Education National Thesis Centre database by scanning at the level of concept and department. The concept level scanning was performed by using “Türkçe, dinle-, anla-, işit-, duy-” keywords and the department level scanning was performed by “Türkçe, Türkçe Eğitimi, Türkçenin Eğitimi ve Öğretimi, Yabancı Dil Olarak Türkçe and Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi” keywords. As a result of the scanning, 49 postgraduate theses, including 10 doctoral and 39 master theses were detected. And it was seen that, on the basis of institutes, most of the theses were made at the Institute of Social Sciences (f =24) and that, on the basis of university, most of the theses were made at Gazi University (f=10). Besides, it’s concluded that theses were mostly related with the second level of primary schools in view of the target group. Furthermore, it was found out that the theses prepared in the listening education field were mostly about the subjects of “teaching approaches, strategies, methods and techniques” (f=23). In conclusion, despite the increasing number of studies, when compared with studies related to reading skills, it can be said that the studies related to listening skills are insufficient and listening skills have been continuing to be ignored.

Keywords: Listening skills, Turkish language education, Postgraduate theses, The Council of Higher Education National Thesis Centre.

* Yrd. Doç. Dr., Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü, Ankara.
E-posta: ydogan@gazi.edu.tr

** Arş. Gör., Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü, Hatay.
E-posta: h.ozcakmak@hotmail.com

Giriş

Türkçe eğitimi, temel dil becerileri olarak adlandırılan dinleme, konuşma, okuma ve yazma üzerine şekillenmiştir. Dinleme ise temel dil becerileri arasında en önce gelişen ve diğer dil becerilerinin temelini oluşturan bir beceridir (Özbay, 2009: 81). Doğumdan ölüme kadar hayatın her döneminde karşımıza çıkan dinleme, dil becerileri arasında en çok ve en sık kullanılan beceridir (Rankin, 1928; Yalçın, 2006: 123).

Dinleme, ses ve konuşmaların zihinde anlamlandırılarak yapılandırılması sürecidir. Karmaşık olan bu süreç *işitme*, *dikkati yoğunlaştırma* ve *anlama* aşamalarından oluşmaktadır. İlk aşamada sesler ve konuşmalar işitilmektedir. İkinci aşamada, uyaranlara dikkat yoğunlaştırılarak, ilgi duyulan veya gerekli görülenler seçilir. Seçilen bilgi ve düşünceler ise anlama, sıralama, sınıflama, sorgulama, ilişki kurma, düzenleme ve değerlendirme gibi çeşitli zihinsel işlemlerden geçirilir. Son aşamada ise anlamlandırılan bilgi, duygu ve düşünceler bireyin ön bilgileri ile bütünleştirilir. Böylece işitilenler zihinde yapılandırılarak dinleme süreci tamamlanmış olur (MEB, 2009: 13).

Dinleme, sadece anlama, öğrenme; zihinsel, duygusal ve sosyal becerilerin geliştirilmesi bakımından değil, iletişim kurma aracı olması yönüyle de önemlidir (Güneş, 2013: 80). İletişim sürecinin vazgeçilmez bir ayağını oluşturan dinleme, konuşmacı ve dinleyiciler arasındaki iletişimin sorunsuz bir şekilde gerçekleşmesi için önem verilmesi gereken bir dil becerisidir. Öneminin aksine bu beceri, özellikle okuma ve yazma becerilerine kıyasla ihmal edilmiştir (Brown, 1954). Bu ihmal edilme hususu, özellikle Batı'da, okuma becerisi ile dinleme becerisi üzerine yapılan çalışmalar nicelik ve nitelik açısından karşılaştırıldığında ortaya çıkan durumun ifadesi şeklinde değerlendirilmektedir (Anderson, 1960: 96). Okuma ve dinleme becerileri üzerine ülkemizde yapılan çalışmalar karşılaştırıldığında da benzer bir durum karşımıza çıkmaktadır. 1981-2010 arasındaki otuz yıllık dönemde okuma eğitimiyle ilgili 239 yüksek lisans ve doktora tezi yapılırken dinleme eğitimiyle ilgili tez çalışmalarının sayısı 32'de kalmıştır. Bu sayılar Türkçe eğitimi alanında yapılan tüm tezler içerisinde değerlendirildiğinde okuma üzerine yapılan tezlerin oranının %15,3'e; dinlemeyle ilgili yapılan tezlerin oranının ise %2'ye karşılık geldiği görülmektedir (Coşkun, Özçakmak ve Balcı, 2012). Bu oranlar karşılaştırıldığında okuma becerisi üzerinde dinleme becerisine kıyasla yaklaşık sekiz kat daha fazla çalışıldığı ortaya çıkmaktadır. Diğer bir ifadeyle "ihmal edilmiş" ifadesinden hareketle dinleme becerisinin; ele alınmamış, üzerinde çalışılmamış bir beceri olduğu düşünülmemeli; bu ifadeyle okuma becerisi karşısındaki durumuna dikkat çekildiği bilinmelidir.

Cumhuriyet döneminde hazırlanan Türkçe öğretim programlarına bakılacak olursa, dinleme, ciddi olarak ilk defa 1981 İlköğretim Okulları Türkçe Eğitim Programı'nda bir dil becerisi olarak ele alınmıştır. Dinlemeyi ilköğretim düzeyinde, ayrı bir öğrenme alanı olarak ele alan tek program 2005 İlköğretim Türkçe Dersi (1-5. Sınıflar) Öğretim Programı'dır (Özbay ve Melanlıoğlu, 2012). Bu

programda; “1. dinleme kurallarını uygulama, 2. dinlediğini anlama 3. tür, yöntem ve tekniklere uygun dinleme” başlıkları altında birinci sınıf için 22, ikinci sınıf için 30, üçüncü sınıf için 38, dördüncü sınıf için 45 ve beşinci sınıf için 48 kazanıma yer verilmiştir. Ortaokul düzeyinde, dinlemeyi ayrı bir öğrenme alanı olarak ele alan tek program ise, 2006’da yayımlanan İlköğretim Türkçe Dersi (6–8. Sınıflar) Öğretim Programı’dır. Programda “1. dinleme/izleme kurallarını uygulama, 2. dinleneni/izleneni anlama ve çözümleme, 3. dinlediklerini/izlediklerini değerlendirme, 4. söz varlığını zenginleştirme 5. etkili dinleme/izleme alışkanlığı kazanma” ana başlıkları altında toplam 42 kazanıma yer verilmiştir. Bu program, kazanımların 6, 7 ve 8. sınıf düzeyleri için bir bütün olarak ele alınması yönüyle İlköğretim Türkçe Dersi (1–5. Sınıflar) Öğretim Programı’ndan ayrılır.

Türk dili ve edebiyatı ile dil ve anlatım programlarında da durum farklı değildir. Dinleme, uzun yıllar, eğitim verilmeden gelişebilecek bir beceri olarak kabul edilmiş, duyma ile sınırlı tutulmuştur. Dinleme eğitime ayrı bir bölüm olarak ilk defa 1991-1992 Türk Dili ve Edebiyatı Ders Öğretim Programı’nda yer ayrılmıştır. Bu programda dinleme hususunda “duyma-dinleme farkı, dinleyenin dikkatini devamlı canlı tutması, istekli-isteksiz dinleme, amaçlı-amaçsız dinleme, disiplinli-disiplinsiz dinleme, kavrayarak dinleme, dinlerken not alma, dinleme süresince ana fikir ve yardımcı fikirler bulma” gibi konular ele alınmıştır. 2005 yılında uygulamaya konulan Dil ve Anlatım Dersi Öğretim Programı’nda ise dinlemeye daha çok, sınıfta okunan metinlerin dinlenmesi biçiminde yer verilmiş, öğrencilerin etkili dinleme becerilerini geliştirmeye yönelik yapılabilecekler konusunda herhangi bir konuya değinilmemiştir. Kapsamlı hazırlanmasına rağmen, bu programda dinleme eğitime yeterince yer verilmemiştir (Gücüyeter, 2009).

Üniversitelerde ise dinleme ilk defa, 1992-1993 eğitim ve öğretim yılında Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü bünyesinde açılan Türkçe Öğretmenliği lisans programıyla birlikte ayrı bir ders olarak ele alınmıştır (Güzel, 2003). 1998 yılında eğitim fakültelerinin programları, birliğin sağlanması ve öğretmen yetiştirmede modern eğitim yaklaşımlarının uygulanması amacıyla Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) tarafından yeniden düzenlenmiştir (Çiftçi, 2011). 2005 yılında, yapılandırıcı yaklaşımı temel alan İlköğretim Türkçe Dersi (6–8. Sınıflar) Öğretim Programı’nın yayımlanmasından sonra ise, 2006 yılında, Türkçe Öğretmenliği Lisans Programı YÖK tarafından yeniden yapılandırılmıştır. Bu yapılandırmayla birlikte, önceki adı “Anlama Teknikleri: Okuma ve Dinleme” olan ders ikiye bölünerek “Anlama Teknikleri II: Dinleme Eğitimi” ve “Anlama Teknikleri I: Okuma Eğitimi” adında iki ders oluşturulmuştur. Böylelikle, 3. sınıfın 5. yarısında dört ders saatlik (2+2) olarak düzenlenen “Anlama Teknikleri II: Dinleme Eğitimi” dersi ile birlikte, dinleme becerisi ilk defa bağımsız bir ders olarak ele alınmıştır.

Türkiye’de dinleme becerisine ilkökul, ortaokul, lise ve üniversite düzeyinde bakıldığında, hayatımızda çok önemli bir yere sahip olan bu becerinin, anlama becerilerinden okumaya kıyasla eğitim hayatımızda ne kadar ihmal edildiği görülebilmektedir. Uzun yıllar pasif bir beceri olarak kabul

edilmiş olan dinlediğini anlama, herhangi bir destek olmadan geliştirilebilecek bir yetenek şeklinde düşünülmüştür (Osada, 2004). Ülkemizde dinleme becerisiyle ilgili çalışmalara 1990'lı yıllarda başlandığı düşünüldüğünde, bu alanın ne kadar göz ardı edildiği anlaşılacaktır. Dinleme becerisinin ihmal edilmiş olduğuna dair bulgular yapılan çeşitli çalışmalarda da (Coşkun, 2003; Coşkun, Özçakmak ve Balcı, 2011; Sevim ve İşcan, 2012) karşımıza çıkmaktadır.

Türkçe eğitimi alanında okuma, yazma ve konuşma becerileri üzerine yapılan çalışmalarla kıyaslandığında yeterli olmamakla birlikte, dinleme eğitimiyle ilgili çeşitli araştırmalar da mevcuttur. Bu çalışmaların büyük çoğunluğu deneyseldir (Yangın, 1998; Yaman, 1999; Cihangir, 2000; Yazkan, 2000; Koç, 2003; Köklü, 2003; Karabay, 2005; Doğan, 2007; Yılmaz, 2007; Kurt, 2008; Mazı, 2008; Çelikbaş, 2010; Kırbaş, 2010; Aytan, 2011; Kocaadam, 2011; Melanlıoğlu, 2011; Erdem, 2012; Kaya, 2012; Çuhadar, 2012; Katrancı, 2012; Keleş, 2013; Bulut, 2013; Durmuş, 2013). Söz konusu çalışmalarda etkin dinleme, kubaşık öğrenme, göreve dayalı öğretim, bilgisayar destekli dil öğretimi, yapılandırıcı karma öğrenme, resim ve video kullanımı, aktif öğrenme, üstbilgi, web tabanlı dinleme, ELVES yöntemi, dramatizasyon gibi strateji, yöntem ve tekniklerin dinleme becerisine etkisi araştırılmış, hazırlanan dinleme etkinlikleri ile dinleme becerisinin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Sayısı son on beş yılda artan araştırmalarda dinleme becerisinin farklı boyutlarının ele alındığı görülmektedir.

Amaç

Bu araştırmada, dinleme becerisiyle ilgili olarak 1998-2013 yılları arasında yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerini; yapıldığı yıllara, üniversitelere, enstitülere, hedef kitlelerine ve konularına göre sınıflandırarak değerlendirmek amaçlanmıştır.

Yöntem

Dinleme eğitimi konusunda yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin değerlendirildiği bu çalışmada meta-analiz yöntemi kullanılmıştır. Meta-analiz, belli bir alanda yapılmış çalışmalardan elde edilen bulguların bir araya getirilmesidir. Bir anlamda analizlerin analizidir (Glass, 1976; Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008: 24). Bu tür çalışmalar, herhangi bir alanda yapılan farklı çalışmalara ait sonuçların bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirilmesini ve sonuçların daha anlamlı olarak yorumlanmasını sağlaması bakımından önemlidir (Coşkun, Özçakmak ve Balcı, 2012). Meta-analiz çalışmalarının bir diğer önemi de gelecekte bu alanda yapılacak araştırmaların şekillenmesine sağlayacağı katkı olarak düşünülebilir.

Verilerin Toplanması

Çalışmanın verileri, YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından elde edilmiştir. Verilerin toplanması ve kodlanmasını kolaylaştırmak amacıyla önceden Excel tablosu oluşturulmuş, yapılan taramalar bu tabloya aktarılmıştır. Çalışmada kavram ve anabilim dalı olmak üzere iki farklı tarama yapılmıştır. Kavram taramasında, "Türkçe, dinle, anla, işit, duy" gibi anahtar kelime ve türevleri

kullanılmıştır. Anabilim dalı taramasında ise, “Türkçe, Türkçe Eğitimi, Türkçenin Eğitimi ve Öğretimi, Yabancı Dil Olarak Türkçe, Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi” anahtar kelimeleri kullanılmıştır. Kavram ve anabilim dalı taramaları sonucunda birbirini tekrar eden tez isimlerinin listeden çıkarılmış, en son aşamada dinleme eğitimi alanında yapılan tez sayısının 49 olduğu tespit edilmiştir.

Tespit edilen tezlerin; tez numarası, adı, türü (yüksek lisans, doktora), yılı, yapıldığı üniversite ve enstitüye ait bilgiler tabloya işlenmiştir. Ayrıca tezler, isimlerinden hareketle hedef kitleleri ve konularına göre de kodlanmıştır. Hedef kitleleri; okul öncesi dönem, ilköğretim birinci kademe, ilköğretim ikinci kademe, lise, üniversite, yaygın öğretim ve yabancılara Türkçe öğretimi şeklinde ele alınmıştır. Tezlerin konuları ise; “okuma”, “yazma”, “konuşma”, “öğretim strateji, yöntem ve teknikleri”, “dil gelişimi ve dil özürleri”, “çocuk edebiyatı”, “ders araç ve gereçleri” ve “yabancılara Türkçe öğretimi” olarak belirlenmiştir. Tezlerin konularına göre sınıflandırılmasının nedeni, dinleme eğitimi alanında yapılan tezlerin, birden fazla konuyu ilgilendirebilme durumlarıdır. Bu nedenle her bir tez, ilgili olduğu diğer konu başlığı/başlıkları altında da kodlanmıştır.

Bir tezin dinleme eğitimiyle ilgili olup olmadığını belirlemek, hedef kitesine ve konusuna ilişkin kodlamaların güvenilirliğini sağlamak amacıyla birinci araştırmacı tarafından yapılan kodlamalar, ikinci araştırmacı tarafından da kontrol edilmiştir. Kodlamalar arasında rastlanan küçük farklılıklar düzeltilmiş böylelikle kodlayıcılar arasında tam bir uzlaşma sağlanmıştır.

Kapsam ve Sınırlılık

Bu araştırma, dinleme eğitimi ile ilgili kavramlardan hareketle tespit edilmiş 49 lisansüstü tez (39 yüksek lisans, 10 doktora) ile sınırlıdır. Araştırmaya dâhil edilen tezler 1998-2013 yılları arasındaki çalışmaları kapsamaktadır. Konu ve hedef kitle sınıflandırılmasında tezlerin sadece isimleri dikkate alınmış, yabancı dil (İngilizce, Almanca, Fransızca vb.) eğitimi ile ilgili tezler ise kapsam dışı bırakılmıştır.

Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde dinleme eğitimi alanında yapılmış tezlerin; tür, yıl, enstitü, üniversite, hedef kitle ve konularına göre dağılımlarına yer verilmiştir.

Tablo 1: Dinleme Eğitimi Alanında Yapılan Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Yıllar	Yüksek Lisans		Doktora		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
1998-2003	8	89	1	11	9	18
2004-2008	9	75	3	25	12	25
2009-2013	22	79	6	21	28	57
Toplam	39	80	10	20	49	100

Tablo 1’e bakıldığında, dinleme eğitimi alanında yapılan tez sayılarının hem yüksek lisans hem de doktora düzeyinde yıllara göre arttığı görülmektedir. Yapılan lisansüstü tezlerin tamamı dikkate alındığında ise tezlerin büyük bir çoğunluğunun (%80) yüksek lisans tezlerinden oluştuğu

anlaşılmaktadır. Ayrıca son 5 yılda (2009-2013) yapılan tez sayısının daha önceki dönemlerde (1998-2008) yapılan tezlerden sayıca daha fazla olduğu görülmektedir. Dinleme eğitimi alanındaki tezler, yapıldıkları enstitülere göre analiz edildiğinde ise aşağıdaki tablo karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 2: Dinleme Eğitimi Alanında Yapılan Tezlerin Enstitülere Göre Dağılımı

Yıllar	Sosyal Bilimler		Eğitim Bilimleri		Sağlık Bilimleri		Toplam
	f	%	f	%	f	%	f
1998-2003	7	78	2	22	0	0	9
2004-2008	5	42	7	58	0	0	12
2009-2013	13	46	14	50	1	4	28
Toplam	24	53	20	45	1	2	49

Tablo 2'ye göre, en fazla tez sosyal bilimler enstitülerinde (%53), en az tez ise sağlık bilimlerinde (%2) yapılmıştır. Eğitim bilimlerinde yapılan tezlerin oranı ise %45'tir. Ayrıca tablodan, eğitim bilimleri enstitülerinde yapılan tezlerin yıllara göre artış gösterdiği anlaşılmaktadır. Dinleme eğitimi alanında yapılan tezler üniversiteler açısından gözden geçirildiğinde ise ortaya çıkan sonuçlar Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3: Dinleme Eğitimi Alanında Yapılan Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı

Üniversite	YL	DR	f	%
1 Gazi Üniversitesi	6	4	10	20
2 Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	3	0	3	6
3 Çukurova Üniversitesi	3	0	3	6
4 Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	3	0	3	6
5 Hacettepe Üniversitesi	0	3	3	6
6 Necmettin Erbakan Üniversitesi	2	1	3	6
7 Atatürk Üniversitesi	1	1	2	4
8 Erciyes Üniversitesi	2	0	2	4
9 Marmara Üniversitesi	2	0	2	4
10 Mustafa Kemal Üniversitesi	2	0	2	4
11 Selçuk Üniversitesi	0	1	1	4
12 Uludağ Üniversitesi	2	0	2	4
13 Abant İzzet Baysal Üniversitesi	1	0	1	2
14 Adnan Menderes Üniversitesi	1	0	1	2
15 Ankara Üniversitesi	1	0	1	2
16 Dokuz Eylül Üniversitesi	1	0	1	2
17 Ege Üniversitesi	1	0	1	2
18 İstanbul Bilim Üniversitesi	1	0	1	2
19 İstanbul Üniversitesi	1	0	1	2
20 Kocaeli Üniversitesi	1	0	1	2
21 Muğla Üniversitesi	1	0	1	2
22 Niğde Üniversitesi	1	0	1	2
23 Trakya Üniversitesi	1	0	1	2
24 Yeditepe Üniversitesi	1	0	1	2
25 Yüzüncü Yıl Üniversitesi	1	0	1	2
Toplam	39	10	49	100

Tablo 3'e göre, Türkiye'de dinleme eğitimi alanında yapılan tezler toplam 25 üniversitede gerçekleştirilmiştir. En fazla tez, sırasıyla Gazi (f=10), Çanakkale Onsekiz Mart (f=3), Çukurova (f=3),

Eskişehir Osmangazi (f=3), Hacettepe (f=3) ve Necmettin Erbakan (f=3) üniversitelerinde yapılmıştır. Bu üniversitelerde yapılan tezler, bütün tezlerin yarısından fazlasını (f=25) oluşturmaktadır. Doktora düzeyinde yapılan tezlerin ise Gazi, Hacettepe, Atatürk, Necmettin Erbakan ve Selçuk üniversiteleri olmak üzere sadece 5 üniversitede gerçekleştirildiği görülmektedir.

Hedef kitlesi bakımından değerlendirildiğinde ise dinleme eğitimi alanında gerçekleştirilen tezlerin 8 farklı gruba ayrıldığı görülmektedir. Bu gruplar Tablo 4'te ele alınmıştır.

Tablo 4: Dinleme Eğitimi Alanında Yapılan Tezlerin Hedef Kitlesine Göre Dağılımı

Hedef Kitle	f	%
Okul Öncesi	1	2
İlköğretim 1. Kademe	6	12
İlköğretim 2. Kademe	27	55
İlköğretim 1 ve 2. Kademe	5	10
Lise	1	2
Üniversite	6	12
Yaygın Eğitim	1	2
Yabancılara Türkçe Öğretimi	2	4
Toplam	49	100

Tablo 4'te ifade edilen dağılıma göre, dinleme eğitimi alanında yapılan lisansüstü çalışmalar sırasıyla, en çok ilköğretim 2. kademe (f=27), ilköğretim 1. kademe (f=6) ve üniversite düzeyinde (f=6) gerçekleştirilmiştir. Bunu, ilköğretimin hem 1. hem de 2. kademesinde (f=5) yapılan çalışmalar izlemektedir.

Tablo 5: Dinleme Eğitimi Alanında Yapılan Tezlerin Konularına Göre Dağılımı

Konu	f	%
Sadece Dinleme Eğitimi Konusunu Ele Alan Tezler	14	29
Dinlemeyle Birlikte Farklı Konuları da Ele Alan Tezler	35	71
Toplam	49	100

Tablo 5 incelendiğinde, dinleme eğitimi alanında yapılan çalışmaların yaklaşık üçte birlik kısmını (%29) sadece dinleme eğitimi konusunda çalışılan tezlerin oluşturduğu görülmektedir. Geriye kalanların çoğunluğunu ise (%71) dinlemenin yanı sıra birkaç konuyu da birlikte ele alan tezler meydana getirmektedir. Bu tezlerde aşağıdaki konular çalışılmıştır:

Tablo 6: Dinlemeyle Birlikte Farklı Konuları da Ele Alan Tezlerin Dağılımı (f=35)

Konular	f	%
Öğretim Yaklaşım, Strateji, Yöntem ve Teknikleri	23	66
Okuma Eğitimi	9	26
Konuşma Eğitimi	7	20
Yazma Eğitimi	5	14
Çocuk Edebiyatı	2	6
Ders Kitap ve Materyalleri	2	6
Öğretim Programı	2	6
Yabancılara Türkçe Öğretimi	2	6
Dil Gelişimi, Dil Edinimi	1	3

Tablo 6’da dinleme eğitimi konusunda yapılan tezlerin diğer konularla ilişkili olma durumları ele alınmıştır. Başka bir deyişle, dinleme konusunda yapılan tezlerin sadece dinleme ile sınırlı kalmayıp birkaç alanı da ilgilendirdiği durumlar ifade edilmiştir. Buna göre yapılan tezlerin çoğu dinleme eğitimi alanında “öğretim yaklaşım, strateji, yöntem ve teknikleri”ni (%66) konu almaktadır. Bu konuları ise “okuma eğitimi” (%26), “konuşma eğitimi” (%20) ve “yazma eğitimi” (%14) izlemektedir.

Sonuç

1998-2013 yılları arasında dinleme eğitimi alanında yapılan lisansüstü tezlerin sayısı 49’dur. Bu tezlerin 39’u yüksek lisans, 10’u ise doktora tezlerinden oluşmaktadır. Dinleme eğitimi alanında yapılan tez sayılarının hem yüksek lisans hem de doktora düzeyinde yıllara göre arttığı görülmektedir. Son 5 yılda (2009-2013) yapılan tez sayısı, daha önceki dönemlerde yapılan (1998-2008) tezlerden daha fazladır. Bu durum, 2009-2013 yılları arasında araştırmacıların dinleme eğitimi alanına yöneldiğini göstermektedir.

Türkiye’de dinleme eğitimi alanında yapılan tezler, toplam 25 üniversitede gerçekleştirilmiştir. En fazla tez, sırasıyla Gazi (f=10), Çanakkale Onsekiz Mart (f=3), Çukurova (f=3), Eskişehir Osmangazi (f=3), Hacettepe (f=3) ve Necmettin Erbakan (f=3) üniversitelerinde yapılmıştır. Bu üniversitelerde yapılan tezler, bütün tezlerin yarısından fazlasını oluşturmaktadır (%51). Doktora düzeyinde yapılan tezler ise Gazi, Hacettepe, Atatürk, Necmettin Erbakan ve Selçuk üniversiteleri olmak üzere sadece 5 üniversitede gerçekleştirildiği görülmektedir.

Yapılan tezlerin enstitülere göre dağılımları göz önünde bulundurulduğunda en fazla tezin sosyal bilimler (f=24) ve eğitim bilimleri enstitülerinde (f=20) yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca çalışmada, eğitim bilimleri enstitülerinde yapılan tezlerin yıllara göre artış gösterdiği belirlenmiştir. En az tez ise sağlık bilimlerinde (%2) yapılmıştır.

Dinleme eğitimi alanında yapılan çalışmaların yaklaşık üçte birlik bir kısmını (%29) sadece dinleme eğitimi konusunun ele alındığı tezler oluşturmaktadır. Geriye kalanların çoğunluğu ise (%71) dinlemenin yanı sıra birkaç konuyu da birlikte ele alan tezlerden meydana gelmektedir. Bu tezlerde dinlemeyle birlikte en çok “öğretim yaklaşım, strateji, yöntem ve teknikleri” (%66), “okuma eğitimi” (%26), “konuşma eğitimi” (%20) ve “yazma eğitimi” (%14) konuları çalışılmıştır.

Ayrıca dinleme eğitimi alanında yapılan lisansüstü çalışmalar hedef kitlelerine göre değerlendirildiğinde ise bu tezlerin en çok ilköğretim 2. kademeye (f=26) yönelik gerçekleştirildiği tespit edilmiştir.

Sonuç olarak dinleme eğitimi alanında yapılan tezlerin ve bu alan yönelen araştırmacıların sayısı giderek artmaktadır. Bununla birlikte diğer dil becerileri, özellikle de anlama becerilerinden okuma üzerine yapılan araştırmaların sayısı göz önünde bulundurulduğunda dinlemeyle ilgili çalışmaların yeterli olmadığı söylenebilir. Bu nedenle temel dil becerileri arasında önemli bir yeri olan

bu becerinin daha fazla araştırmacı tarafından ele alınması gerekmektedir. Aksi takdirde bu alan “ihmal edilmiş” olma özelliğini sürdürecektir.

Kaynakça

- Anderson, H. A. (1960). *Teaching the art of listening, perspectives on English* (Ed. Robert C. Pooley), Appleton-Century-Crofts, Inc. New York.
- Aytan, T. (2011). Aktif öğrenme tekniklerinin dinleme becerisi üzerindeki etkileri. (Yayımlanmamış doktora tezi). Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Brown, J. I. (1954). How teachable is listening?. *Educational Research Bulletin*. 33(4), 85-93. (<http://www.jstor.org/stable/1473241> , Erişim tarihi: 08.11.2013).
- Bulut, B. (2013). Etkin dinleme eğitiminin dinlediğini anlama, okuduğunu anlama ve kelime hazinesi üzerine etkisi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Cihangir, Z. (2000). Üniversite öğrencilerine verilen etkin dinleme becerisi eğitiminin başkalarını dinleme becerisine etkisi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Coşkun, E. (2003). *Türkçe ve edebiyat eğitimi alanında yapılan yüksek lisans ve doktora tezleri üzerine bir değerlendirme*. Eğitimde Bilime Katkı: Lisansüstü Eğitim Sempozyumu (1-4 Ekim). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Coşkun, E., Özçakmak, H. ve Balcı, A (2012). Türkçe eğitiminde eğilimler: 1981-2010 yılları arasında yapılan tezler üzerine bir meta-analiz çalışması. *Türkçenin Eğitimi-Öğretimi Üzerine Çalışmalar*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Çeliklebaş, K. A. (2010). Anlama/dinleme stratejilerinin kullanımı ile dinlediğini anlama düzeyi arasındaki ilişki. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Çiftçi, Musa (2011). Türkçe Öğretmeni Yetiştirme Programı Sorunu. *Turkish Studies*, 6 (1), 399-405.
- Çuhadar, F. (2012). *Mesleki eğitim merkezlerindeki Türkçe derslerinde uygulanan sessiz okuma etkinliği ile sessiz okuma anında yapılan dinleme etkinliğinin öğrencilerin okuma becerisine etkisinin karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Doğan, Y. (2007). *İlköğretim ikinci kademedeki dil becerisi olarak dinlemeyi geliştirme çalışmaları*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Durmuş, N. (2013). İlköğretim 2. sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerinin geliştirilmesinde çocuk edebiyatı ürünlerinin etkisi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Erdem, A. (2012). *Yapılandırmacı karma öğrenme ortamlarının dinleme ve konuşma becerilerine etkisi*.(Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Glass, G. V. (1976). Primary, secondary and meta-analysis of research. (<http://stat.smmu.edu.cn/uppic/file/pdf/primary.pdf> , Erişim tarihi: 18.03.2014).
- Gücüyeter, B. (2009). Türk dili ve edebiyatı derslerinde dinleme eğitimi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(2), 161-170.
- Güneş, F. (2013). *Türkçe öğretimi yaklaşımlar ve modeller*. Ankara: PegemA Yayınları.
- Güzel, A. (2003).Türkçe'nin eğitimi-öğretimi bölümlerinde kurulması gerekli görülen anabilim dalları hakkında yeni projelerimiz. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 13, 63-86.
- Karabay, A. (2005). Kubaşık öğrenme etkinliklerinin ilköğretim beşinci sınıf Türkçe dersinde öğrencilerin dinleme ve konuşma becerileri üzerindeki etkileri. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Katranç, M. (2012). *Üstbiliş stratejileri öğretiminin dinlediğini anlama becerisine ve dinlemeye yönelik tutuma etkisi*.(Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kaya, M. F. (2012). *İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerinin Web tabanlı bir sistem yardımıyla ölçülmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Keleş, E. (2013). Dinleme öncesi ve dinleme sonrası verilen soruların 5. sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama beceri düzeyine etkisi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.

- Kırbaş, A. (2010). İşbirlikli öğrenme yönteminin ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerini geliştirmesine etkisi. (Yayımlanmamış doktora tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Kocaadam, D. (2011). *Not alarak dinleme eğitiminin ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin dinleme becerisi üzerindeki etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Koç, N. (2003). Dinleme becerilerini kazandırma yöntemlerinin uygulanması. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Köklü, S. (2003). Türkçe öğretiminde 7. ve 8. sınıf öğrencilerine dinlediğini anlama davranışının kazandırılmasına dramatisasyonun etkisi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kurt, B. (2008). Çocuk edebiyatı ürünlerinin temel dil becerisi olarak dinlemenin gelişimine etkisi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Mazı, A. (2008). Hikâyeler yoluyla düşünmenin ilköğretim 5. sınıf Türkçe dersinde okuduğunu ve dinlediğini anlamaya etkisi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.
- MEB, (2009). *İlköğretim Türkçe (1-5. Sınıflar) öğretim programı*. Ankara: MEB Yayıncılık.
- Melanlıoğlu, D. (2011). *Üstbilis strateji eğitiminin ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin dinleme becerilerine etkisi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Osada, N. (2004). Listening comprehension research: a brief review of the past thirty years. *Dialogue*, 3, 53-66.
- Özbay, M. (2001). Türkçe öğretiminde dinleme becerisini geliştirmenin yolları. *Türk Dili*, 289, 9-14.
- Özbay, M. (2003). Türkçe öğretiminde ihmal edilmiş bir alan: Dinleme eğitimi. *Cumhuriyetimizin 80. Yılında Türkçemiz*. Ankara Ticaret Odası, Anadolu Çağdaş Eğitim Vakfı.
- Özbay, M. ve Melanlıoğlu, D. (2012). Türkçe Öğretim Programlarının Dinleme Becerisi Bakımından Değerlendirilmesi. *Turkish Studies*, 7 (1), 87-97.
- Rankin, P. T. (1928). The importance of listening ability. *The English Journal*, 17(8), 623-630. (<http://www.jstor.org/stable/803100>. , Erişim tarihi: 15.10.2013).
- Sevim, O. ve İşcan, A. (2012). Türkçenin eğitimi ve öğretimi alanında yapılan yüksek lisans tezlerinde geçen anahtar kelimelere dönük bir içerik analizi. *Turkish Studies*, 7(1), 1863-1873.
- Yalçın, A. (2006). *Türkçe öğretim yöntemleri yeni yaklaşımlar*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yaman, B. (1999). Birleştirilmiş kubaşık okuma ve yazma tekniğinin temel eğitim beşinci sınıf öğrencilerinin Türkçe dersinde okuduğunu ve dinlediğini anlamaya yönelik akademik başarıları ve Türkçe dersine ilişkin tutumları üzerindeki etkisi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Yangın, B. (1998). Dinlediğini anlama becerisini geliştirmede Elves yönteminin etkisi. (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yazkan, M. (2000). İlköğretim okullarının I. kademesinde dinlediğini anlama davranışının kazandırılmasına dramatisasyonun etkisi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yılmaz, İ. (2007). Türkçe öğretiminde dinleme becerisini geliştirmeye yönelik önerilen etkinliklerin değerlendirilmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.